ШІСТЬ СОТЕНЬ

З-за обрію висунулася хмара і розповзлася по небу рідким шоколадним тістом. Згодом хмара місцями почала червоніти, немов її потойбіч припікало полум'я. Не встиг Самсон Семенович оком звести, як червоні плями обернулися на рожеву поливу, яка розтеклася вигадливими візерунками. Незабаром з тих візерунків склалися літери, І Самсон Семенович на великому колі небесного торта прочитав рожеві слова: "Хай живе Самсон Семенович Паромний, окраса 1-ї Держкондфабрики!" А ще нижче: "Хай живе всесвітня революція і III Інтернаціонал!"

Приємно стало Самсону Семеновичу, що такі важливі Речі, як всесвітню революцію та III Інтернаціонал, зга-ДУвано після його імені.

"Це справляють мого ювілея,— думав Самсон Семено-Вич,— але чому ж людей не видно?"

І тільки подумав він таке, як де не взявся Конопатий, кухарчук, якого особливо недолюблював Самсон Семенович, і небесний торт з усіма візерунками і написами раптом опинився у нього на тарілці.

Конопатий держав тарілку поперед себе і, прискалюючи око, великими вільними пальцями видовбував з двох боків дірки у торті.

Бачив Самсон Семенович, що робить Конопатий паскудство, та сказати було ніяково. День-бо такий велеб-ний, а тут дрібна сварка...

"Золотарем тобі бути, а не кондитером, паскудо!" — подумав собі Самсон Семенович і цим докором одвів душу.

А Конопатий, наближаючись з тортом, почав висувати довгого зеленого язика, який вигинався гадюкою і тягся до шиї Самсона

Семеновича. От він уже, липкий, почав обкручуватися навколо шиї. Шарпнув за шию Самсон Семенович і прокинувся.

— Ох, бий тебе лиха година! — вигукнув спросоння старий кулінар і скочив з ліжка. Тіло його взялося холодним потом, і весь він тремтів, як недорізаний гусак.

Надворі розвиднялося, але в кімнаті було ще темно. Самсон Семенович увімкнув електрику і тоді тільки заспокоївся. Він оглянув свою комірчину і, переконавшись, що все на місці, знов ліг на ліжко, не гасячи електрики.

І привидиться ж таке!

Більш він не заснув. Думки одна по одній заснували в голові своє павутиння, і довгі прожиті роки проходили в уяві, як солдати на параді.

І чого тільки не переживе людина! Довелося йому, уславленому на всю столицю кондитерові, працювати і двірником, і дроворубом. Були часи, коли не цінували кондитерської умілості — не до неї було. Та всі негоди революції легко перетерпів Самсон Семенович. От тільки довчасна смерть сина десь там, на польському фронті, придушила його, і з того часу він ніяк не може очухатися. Чогось немов не вистачає в голові, а чого саме, не добереш.

Та й літа не малі,— попрацював досить на своєму віку. От вже і ювілея збираються справляти. Со-рок років праці! Ох-хо-хо!

Самсон Семенович встав з ліжка і почав одягатися. Потім заварив чаю і сів до столу снідати.

Сьорбаючи чай, він розглядав крізь свої старі окуляри багаторічні записи в грубому заялозеному зошиті. Вія згадав про один старовинний рецепт торта і тепер мав намір розшукати його. Треба ж чимось

здивувати гостей, що завтра будуть вітати його з сорокарічним ювілеєм. Не подавати ж на стіл оту вбогу мішанку, що тепер зветься тортом!

Він сам зробить того торта за старовинним рецептом і покаже молоді, яка вчилася кондитерській умілості на житньому — хе-хе! — тісті, справжню умілість. Нехай тоді хто насмілиться сказати, що він, Самсон Семенович Паром-ний, непрацездатний!..

Самсон Семенович вийшов з двору, вітаючись з пожильцями свого житлокоопу. Під пахвою він обережно ніс добре накрохмалений халат і ковпак. Він ухвалив сьогодні згадати найкращі часи своєї роботи і бути зразком кондитера, що дечого — хе-хе! — навчився за сорок років!..

У пекарні Самсон Семенович побачив Конопатого і згадав свій неприємний сон.

"Не до добра це",— промайнула думка й посіяла непокій. Він привітався з майстрами і пішов до роздягальні. Роздягаючись, він почув з-за дверей, як зухвало Конопатий казав своєму товаришеві:

— Ордена будуть вішать на таке чучало!

— Заткнись, браток, і що ти проти його?

— Куди ж там, герой!

Самсон Семенович чув розмову, й йому приємно стало, що його захища завше уважливий до науки фабзавучник Петько.

Надівши накрохмаленого халата й ковпака, Самсон Семенович з'явився у всій красі на порозі пекарні.

Як командир, надівши військові ознаки, відчуває авторитет, якого не відчував у звичайному цивільному вбранні, так Самсон Семенович відчув зараз у собі силу як слід присадити Конопатого всією владою старшого майстра. Та фабзавучник Конопатий, завжди зухвалий з майстрами, тепер знітився перед велебним кондитером. Він озирнув свій скромний прозодяг і витягся, як на муштрі.

— Миттю принеси мені дві сотні яєць! — звернувся він владно до Конопатого, і той схопився з місця, як опечений, і зник за дверима.

Самсон Семенович з виглядом владаря, що може бути сУворим і милосердним, лагідно звернувся до Петька: ш —— А ти, Петю, приготуй мені все, що треба, в боко-Вій... Хочу вам майстерство — хе-хе! — показати на старості літ...

Присутні ввічливо усміхнулися. Всі знали, що завтра старого кондитера будуть нагороджувати орденом та званням Героя Праці.

Поки Петько порався у боковій, Самсон Семенович підійшов до старшого майстра І поплескав його по плечі.

— Пам'ятаєш, Матвію, як я тебе за жовтки копистkою одходив? Мабуть, і досі сердишся? Хе-хе...

Самсон Семенович добре знав, що сивий учень, якого він "одходив" копистkою років двадцять п'ять тому, давно не сердиться, але йому приємно було почути про це ще раз.

— Хе-хе! Самого, голубчику, покійний Кіндратенко копистkою гладив... Та я й досі йому вдячний... З старців мене витяг.

Сивий учитель і сивий учень замислились.

— От згадую Кіндратенка: і що то й за майстер був! Як трапилося йому одного разу в торта замість цукру солі вгатити, так що ж би ти думав? Він і не зморгнув: так, каже, і треба. Упертий був мужик. А за того торта подяку від замовців мав... Що вже він з ним зробив, так ми і не довідались.

Конопатий приніс кошик яєць і поставив на підлогу. З кошика потекло роздушене яйце, і Самсон Семенович як з ланцюга зірвався:

— Яєць не можеш донести як слід! Не кондитером тобі бути, а золотарем!

Конопатий на цей раз змовчав. Кондитер імпонував йому суворістю і вбранням.

В боковій все вже приготували, і Самсон Семенович, вислави з кімнати Петька, взявся за роботу. Зібравши білки з двох сотень яєць у таз, він взяв дротяного віничка і почав збивати їх. Треба з білків зробити біле шумовиння, і рука старого кондитера рівномірно заходила з віничком по тазу.

Та коли рука робила звичну роботу, думками старий був далеко.

В уяві промайнули картини сну, і стало знову неприємно. Згадалося кепкування Конопатого, і брови мимохіть насупилися.

Не буде людей з таких конопатих...

Далі думки перескочили на юнацькі роки і поскакали, як коники-стрибунчики, від події до події... Раптом в пекарні хтось грюкнув сковородою, і Самсон Семенович опам'ятався. Рука його не рушила віничком, і білки з поодинокими бульбашками важкою прозорою рідиною немов застигли в тазу.

А бий тебе лиха година! — вилаявся старий, і рука ритмічно заходила з віничком по тазу.

Та нитку думок нелегко розірвати, і вони знову потекли річищем п'ятдесяти років...

— Вам нічого не треба, Самсоне Семеновичу? — одхи-ливши двері, спитав майстер.

— Нічого! — одказав Самсон Семенович і потому старанно, одганяючи думки, почав збивати білки. Та білки не збивалися. Неприємна думка пронизала мозок Сам-сонові Семеновичу: "Засіклись!"

Він покблотив їх ще трохи, але безнадійно.

"І трапиться ж таке на старості літ, вже й білків клятих не зіб'єш. Ще ніколи такого не бувало!"

Спересердя він схопив таза і вилив білки до помийниці. Немов полегшало на душі.

— Петьку,— покликав він,— принеси мені дві сотні яєць, тільки не з льодовні, як той дурень, а з кладовки! Чуєш?

Незабаром Самсон Семенович розділяв нові дві сотні жовтків і білків.

Це навмисне йому той Конопатий дав яєць з льодовні, щоб "засіклись".

Сон знову заполонив уяву, і тепер вже Самсон Семенович розумів, до чого він був...

Думки попливли старими шляхами, аж доки кондитер, занепокоєний, не глянув у таз. Білки не збивалися.

Похапцем, немов бажаючи надолужити втрачене, взявся він за збивання, та даремно. Сльози невимовної образи — невідомо на кого — підступили до горла й душили Самсона Семеновича, а рука з віничком швидко-швидко працювала.

Та що далі, то менше лишалося у старого майстра надії, Що білки обернуться на біле пухке шумовиння...

П'яту й шосту сотню яєць приніс йому підручний майстер, і, дивлячись, як Самсон Семенович відокремлював Смітними руками білки од жовтків, похитав головою й вийшов тихо, зачинивши двері. Тепер уже зелений язик зі сну не давав спокою старому кондитерові і в очах маячіли рожеві розводи на великому торті з шоколадної Хмари.

Серце неспокійно билося в грудях, і було важко дихати.

Білки і втретє засіклися, хоч цього разу Самсон Семенович і не переставав працювати дротяним віничком.

На поверхні їх схоплювалися поодинокі бульбашки і лопалися, не утворюючи білого пухкого шумовиння.

І як стало ясно старому, що зусилля збити білки марні, він рішуче поклав віничка у таз, витер руки об фартух і розгублено оглянувся навколо.

Потім підійшов до вікна і довго дивився на двір байдужими очима.

— Ага! — вигукнув він раптом і потер чоло рукою.

З певністю людини, що врешті дійшла остаточних і безповоротних рішень, Самсон Семенович скинув накрохмаленого халата і, не жаліючи старанно випрасуваного ковпака, зібгав його і загорнув у халат. Засунувши згорток під пахву, з руками в кишенях, вийшов він на двір.

З пекарні бачили, як Самсон Семенович твердою ходою рушив до помийної ями і кинув туди білий згорток.

Похнюпивши голову, немов тільки поховавши близьку людину, ішов він назад.

Надівши пальто і шапку в роздягальні, увійшов Самсон Семенович у пекарню. Всі дивилися на нього й очікували, що скаже старий кондитер, але він мовчки застібав пальто і, тільки надівши кашкета, глянув на присутніх ніяковими очима. Побачивши стривожені погляди, він підійшов до свого старого учня і поклав йому руку на плече.

— Хе-хе, Матвію, сорок літ не засікалось, а тепер засіклось. Не майстер вже я,— майструйте самі по-новому... Глядіть тільки, щоб не засікалось!..

Мовчали всі, і навіть Конопатий втратив свою зухвалість і опустив голову.

Самсон Семенович по черзі стиснув усім руки і тихо, згорбившись, нетвердою ходою вийшов з пекарні.